

Briselē, 17.6.2022.
COM(2022) 406 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI UN
PADOMEI**

Komisijas atzinums par Moldovas Republikas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā

A. IEVADS

Pēdējo divu gadu laikā Moldovas Republika (turpmāk “Moldova”) ir spērusi izšķirošu soli virzībā uz reformām, saņemot nepārprotamu pilnvarojumu no saviem pilsoņiem. Pēc 2020. gadā notikušajām prezidenta vēlēšanām un 2021. gadā rīkotajām parlamenta vēlēšanām tagad pirmo reizi kopš neatkarības iegūšanas gan prezidentē, gan izpildvara un likumdošanas vara viennozīmīgi atbalsta reformas un korupcijas apkarošanu valsts virzībā uz Eiropu. Laikposmā līdz tam svarīgāko iestāžu neatkarība bija nopietni apdraudēta.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ievērojami ietekmē Moldovu. Moldova, apliecinot patiesu solidaritāti un aizstāvot Eiropas vērtības, aktīvi atbalsta no Ukrainas aizbēgušos cilvēkus un patlaban uzņem vislielāko bēgļu skaitu uz vienu iedzīvotāju. Neraugoties uz šo izaicinājumu, Moldovas valdība ir apņēmības pilna sasniegt savus skaidri formulētos reformu mērķus – jo īpaši tiesu sistēmas reformas, valsts pārvaldes reformas un ekonomikas modernizācijas jomā –, lai tādējādi dotu labumu Moldovas iedzīvotājiem. Nesen veiktas Eiropas aptaujas rezultāti liecina par to, ka ir palielinājies atbalsts ES integrācijai un ka Eiropas Savienība ir ārvalstu organizācija, kurai iedzīvotāji uzticas visvairāk.

a) Dalības pieteikums

Moldovas Republika 2022. gada 3. martā iesniedza pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā. Pieteikums tika iesniegts saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu. Eiropas Savienības Padome 7. martā aicināja Komisiju iesniegt atzinumu par pieteikumu. ES valstu vai to valdību vadītāji apstiprināja šo lēmumu neformālajā līderu sanāksmē, kas notika Versaļā¹. Moldova saņēma anketas 2022. gada 11. aprīlī (par politiskajiem un ekonomiskajiem kritērijiem) un 19. aprīlī (par ES *acquis* sadaļām) un attiecīgi 22. aprīlī un 12. maijā sniedza savas atbildes.

Līguma par Eiropas Savienību 49. pantā ir noteikts: “*Jebkura Eiropas valsts, kas ievēro 2. pantā minētās vērtības un apņemas tās sekmēt, var lūgt, lai to uzņem par Savienības locekli. Eiropas Parlamentu un valstu parlamentus informē par šo pieteikumu. Attiecīgā valsts savu iesniegumu adresē Padomei, kas pieņem lēmumu vienbalsīgi pēc apspriešanās ar Komisiju un saņemusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, kurš pieņem lēmumu ar visu tā locekļu balsu vairākumu. Tiek ņemti vērā atbilstības nosacījumi, par ko vienojusies Eiropadome.*”

Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā ir noteikts: “*Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība.*”

Šis ir tiesiskais regulējums, kura ietvaros Komisija sniedz šo atzinumu.

Eiropadome 1993. gada jūnijā Kopenhāgenā secināja, ka:

“*Pievienošanās notiks, tiklīdz valsts būs spējīga uzņemties ar dalību saistītos pienākumus, izpildot nepieciešamos ekonomiskos un politiskos nosacījumus.*

Dalībai ir šādi nosacījumi:

- *lai kandidātvalsts būtu panākusi to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību aizsardzību un cieņu pret mazākumtautībām, un to aizsardzību;*

¹ [20220311-versailles-declaration-en.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eu-foreign-affairs/sites/default/files/2022/03/11-versailles-declaration-en.pdf)

- dzīvotspējīga tirgus ekonomika, kā arī spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā;
- spēja uzņemties dalības pienākumus, tostarp ievērot politiskās, ekonomiskās un monetārās savienības mērķus.”

Eiropadomes 1995. gada decembra sanāsmē Madridē tika uzsvērtā vajadzība “radīt nosacījumus [kandidāt]valstu pakāpeniskai un harmoniskai integrācijai, īpaši – attīstot tirgus ekonomiku, pielāgojot to pārvaldes struktūru un radot stabilu ekonomikas un monetāro vidi”.

Eiropadome 2006. gada decembrī piekrita, ka “atjaunotai vienprātībai par paplašināšanos pamatā ir uz konsolidāciju, nosacījumu izpildi un informēšanu balstīta paplašināšanās stratēģija, kas saistīta ar ES spēju integrēt jaunas dalībvalstis”.

Šajā atzinumā Komisija novērtē Moldovas pieteikumu, pamatojoties uz Moldovas spēju izpildīt kritērijus, kurus Eiropadome noteikusi 1993. gadā Kopenhāgenā, kā arī 1995. gadā Madridē, jo īpaši attiecībā uz valsts administratīvajām spējām. Atzinumā arī ņemti vērā Moldovas centieni īstenot saistības saskaņā ar asociācijas nolīgumu (AN), tostarp padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu (DCFTA). Komisija vēlāk novērtēs Moldovas pievienošanās ietekmi uz ES politikas jomām.

b) Attiecības starp Eiropas Savienību un Moldovu

ES un Moldovas attiecības aizsākās ar Moldovas neatkarības iegūšanu 1991. gada augustā. Partnerības un sadarbības nolīgums tika parakstīts 1994. gada novembrī, un tas stājās spēkā 1998. gada jūlijā. Politiskā un ekonomiskā sadarbība tika pastiprināta, 2010. gadā sākot sarunas par asociācijas nolīgumu.

Asociācijas nolīgums, kas ietver padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu, tika parakstīts 2014. gada jūnijā² un pilnībā stājās spēkā 2016. gada 1. jūlijā. Šis nolīgums ir galvenais divpusējais juridiskais instruments, kas ir pamats ciešākām politiskajām attiecībām, spēcīgākām ekonomiskajām saiknēm, kopīgu vērtību veicināšanai un pastiprinātai sadarbībai savstarpējo interešu jomās. Nolīguma preambulā Eiropas Savienība atzinīgi vērtēja Moldovas centienus integrēties Eiropā un tās izvēli par labu Eiropai, tostarp apņemšanos izveidot patiesu un ilgtspējīgu demokrātiju un tirgus ekonomiku. Uz AN/DCFTA pamata Moldova daudzās jomās ir veikusi vairākas sarežģītas reformas un sekmīgi saskaņojusi savus tiesību aktus ar Eiropas Savienību. ES un Moldovas pilsoniskās sabiedrības forums (CSP) ir viena no struktūrām, kas izveidota saskaņā ar asociācijas nolīgumu. Tas dod iespēju abu pušu pilsoniskās sabiedrības organizācijām uzraudzīt īstenošanas procesu un sagatavot ieteikumus attiecīgajām iestādēm.

Turpmākajās asociācijas programmās, par kurām ir vienojušās ES un Moldova, ir noteiktas skaidras prioritātes asociācijas nolīguma un tā DCFTA īstenošanai. Drīzumā tiks pieņemta asociācijas programma (2021.–2027. gadam), kurā galvenā uzmanība pievērsta demokrātijai, cilvēktiesībām un labai pārvaldībai, brīvībai, drošībai un tiesiskumam, kā arī ekonomiskajai, tirdzniecības un nozaru sadarbībai.

Eiropas Savienība joprojām ir apņēmības pilna atbalstīt Piedņestras konflikta visaptverošu, mierīgu un ilgtspējīgu risinājumu, pamatojoties uz Moldovas Republikas suverenitāti un teritoriālo integritāti tās starptautiski atzītajās robežās ar īpašu statusu Piedņestrai.

² [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830(01)&from=LV)

ES apņemšanās atbalstīt Moldovu ir ilglaicīga un ir devusi rezultātus. Eiropas Savienība sniedz ievērojamu finansiālo palīdzību, kas 2014.–2021. gadā sasniedza 512 miljonus EUR dotāciju veidā no Eiropas kaimiņattiecību instrumenta un 160 miljonus EUR aizdevumu un dotāciju veidā makrofinansiālās palīdzības programmas ietvaros ar nolūku atbalstīt sociālekonomisko attīstību. ES sniedz atbalstu politikas izstrādē un visaptverošās reformās, cieši iesaistot dalībvalstis saskaņā ar “Eiropas komandas” pieeju. Svarīgāko programmu vidū ir minams atbalsts tiesnešu un prokuroru iepriekšējām pārbaudēm, atbalsts Moldovas energoapgādes drošības palielināšanai un augsta līmeņa padomdevēju grupa, kas konsultē Moldovas valdību īpaši svarīgās jomās.

No Eiropas Miera mehānisma līdzekļiem 2021. gadā ir atvēlēti 7 miljoni euro, lai stiprinātu militārā medicīnas dienesta un inženierbataljona spējas.

Kopš 2021. gada rudenī izcēlušās enerģētikas krīzes, kura apdraud energoapgādes drošību un kuras rezultātā ir trīskāršājušās enerģijas cenas, un kopš Krievijas agresijas kara pret Ukrainu Eiropas Savienība ir palielinājusi atbalstu Moldovas vispārējai ekonomiskajai, sociālajai un finansiālajai noturībai, piešķirot ārkārtas makrofinansiālo palīdzību 150 miljonu euro apmērā un budžeta atbalstu 60 miljonu euro apmērā, lai reaģētu uz enerģētikas krīzi. Eiropas Savienība sniedza humāno palīdzību, lai palīdzētu Moldovai tikt galā ar bēgļu plūsmu no Ukrainas. Austrumu partnerības ekonomikas un investīciju plāna³ mērķis ir piesaistīt publiskos un privātos ieguldījumus 3,4 miljardu euro apmērā par labu valsts ekonomikas attīstībai, tostarp konkrētām vajadzībām paredzētus svarīgus ieguldījumus.

Eiropas Savienība un citas finanšu iestādes cieši sadarbojas, lai palīdzētu Moldovai. Eiropas Investīciju banka un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka kopš 2014. gada ir atvēlējušas aizdevumu veidā attiecīgi 425 un 777 miljonus euro. Eiropas Savienība arī cieši sadarbojas ar Pasaules Banku un Starptautisko Valūtas fondu, kas ir bijuši nozīmīgi partneri, kopš 2014. gada atbalstot Moldovas reformu centienus.

Moldovas pilsoņi kopš 2014. gada aprīļa izmanto bezvīzu režīmu ceļošanai uz Šengenas zonu. Atpakaļuzņemšanas nolīgums stājās spēkā 2018. gada janvārī.

Moldova ir Enerģētikas kopienas līguma un Nolīguma par Eiropas Kopējās aviācijas telpas izveidi līgumslēdzēja puse, kā arī Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīguma dalībiece; tie visi palīdz tuvināt Moldovas tiesību aktus ES *acquis*. Moldova ir Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Padomes un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) locekle.

Moldova kopš 2014. gada ir pakāpeniski paplašinājusi savu dalību ES programmās. Tā patlaban piedalās programmā “Apvārsnis Eiropa”, un organizācijas un privātpersonas no Moldovas var arī piedalīties dažās *Erasmus+* un Eiropas Solidaritātes korpusa programmu darbībās. Starp Moldovu un ES notiek regulāri dialogi ministru līmenī par tirdzniecību, enerģētiku un drošību. Moldova piedalās vairākās *Interreg* programmās un ir Donavas reģionam paredzētās ES makroreģionālās stratēģijas dalībiece.

Moldova ir noslēgusi darba vienošanās, sadarbības nolīgumus un saprašanās memorandus ar vairākām ES aģentūrām, piemēram, ar šādām: Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*), Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūra (*EASA*), Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūra (*ERA*), Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*EUROJUST*), Eiropas Zivsaimniecības kontroles aģentūra (*EFCA*), Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (*EU-OSHA*), Eiropas Vides aģentūra

³ SWD(2021) 186 final.

(EVA), Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA), Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (ECDC), Eiropas Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūra (CEPOL), Eiropas Izglītības fonds (ETF), Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (EMCDDA), Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (EUIPO), Eiropas Policijas birojs (Eiropols) un Eiropas Jūras drošības aģentūra (EMSA).

Moldova ir Austrumu partnerības (AP) dalībniere. AP pamatā ir iekļautības un diferenciacijas principi. Krievijas karš pret Ukrainu ir apliecinājis, ka daudzpusēja sadarbība un kohēzija tagad ir svarīgākas nekā jebkad agrāk, un tas pats attiecas uz reģiona noturības stiprināšanu. Turpmākajā virzībā svarīga būs arī koncentrēšanās uz divpusējām attiecībām, lai Moldova varētu īstenot svarīgas reformas, tostarp pārvaldības, tieslietu un tiesiskuma jomā.

B. DALĪBAS KRITĒRIJI

1. POLITISKIE KRITĒRIJI

Šā novērtējuma pamatā ir Kopenhāgenas kritēriji, kuri attiecas uz to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību aizsardzību un cieņu pret mazākumtautībām, un to aizsardzību.

1.1. Demokrātija

Kā noteikts Moldovas konstitūcijā, Moldova ir **parlamentāra demokrātija** – likumdošanas pilnvaras ir parlamentam, savukārt izpildvara – valdībai. **Republikas prezidentam** ir galvenokārt reprezentatīvas funkcijas, taču viņš ir formāli atbildīgs par ārpolitiku un nodrošina civilo kontroli pār bruņotajiem spēkiem. Izpildvaru īsteno valdība, ko veido premjerministre un 15 ministri.

Konstitūcijā ir garantēti demokrātiskas valsts pamatprincipi, tostarp tiesiskums, brīvas vēlēšanas un cilvēktiesību aizsardzība. Konstitūcijā ir nostiprināts starptautisko tiesību pārākuma princips attiecībā pret valsts tiesību aktiem. **Konstitucionālās tiesas** sastāvs tika pārstrukturēts 2019. gadā, un tagad tā ir neatkarīga. Augstākā tiesa ir vispārējās jurisdikcijas augstākā tiesa, savukārt Konstitucionālās tiesas kompetencē ir konstitucionālā jurisdikcija.

Parlaments ir vienīgā likumdošanas varas struktūra, kas pieņem tiesību aktus, tostarp konstitūcijas grozījumus, un īsteno izpildvaras demokrātisko kontroli un pārraudzību. Parlamenta pārraudzības funkciju un kontroli pār valdību, kā arī parlamenta veikto pārbaudi saistībā ar tiesību aktu izstrādi (tostarp tiesību aktu īstenošanas uzraudzību) ierobežo parlamentāro iestāžu spējas. Ir daudz darāmā, lai nodrošinātu politisko partiju finansēšanas pārredzamību.

Konstitūcija dod pilsoņiem iespēju izvēlēties valdību brīvās, godīgās un periodiskās vēlēšanās, kuras notiek aizklātas balsošanas veidā un kuru pamatā ir vispārējas un vienlīdzīgas vēlēšanu tiesības. Kaut arī 2021. gada jūlijā notikusī parlamenta **vēlēšanu** pēdējā kārtā saskaņā ar Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (ODIHR) atzinumu bija labi organizēta, noritēja konkurences gaisotnē un pamatbrīvības lielā mērā tika ievērotas, tomēr vēl aizvien jāīsteno vairāki citi ODIHR ieteikumi tādās jomās kā efektīva kampaņu finanšu uzraudzība, ziņu dienestu politiskā neobjektivitāte un Centrālās vēlēšanu komitejas neatkarība.

Pēdējo četru gadu laikā ir ievērojami samazinājies steidzamo procedūru izmantošanas apmērs tiesību aktu pieņemšanai, tostarp jomās, kuras attiecas uz ES *acquis*. Ir vajadzīgi visaptveroši ierosināto tiesību aktu ietekmes novērtējumi.

Konstitūcijā ir garantēta pulcēšanās un biedrošanās brīvība, un ar 2020. gadā pieņemto likumu par nekomerciālām organizācijām ir vienkāršota reģistrācija, kā arī atcelta maksa par reģistrāciju un dalības ierobežojumi. Ir pieņemta stratēģija un rīcības plāns **pilsoniskās sabiedrības** attīstībai. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir iespējas kļūt par svarīgām partnerēm valsts attīstībā. Sistemātiskas sabiedriskās apspriešanas procedūras izveide ļautu tām sniegt nozīmīgāku ieguldījumu reformu procesā.

1.2. Valsts pārvaldes reforma

Moldovas **stratēģiskais satvars valsts pārvaldes reformai** (VPR) ir balstīts uz VPR stratēģiju 2016.–2020. gadam (pagarināta līdz 2022. gadam). Tiesiskais regulējums un civildienesta sistēma lielākoties atbilst Eiropas publiskās pārvaldes principiem un Eiropas standartiem un praksei. VPR stratēģijas mērķis ir garantēt valsts pārvaldes kvalitāti, stabilitāti, neitralitāti un nepārtrauktību un nodrošināt pārredzamas, uz nopelniem balstītas darbā pieņemšanas, amatā paaugstināšanas un atlaišanas procedūras. Patlaban tiek izstrādāta jauna VPR stratēģija. Ir vajadzīgi turpmāki pūliņi, lai nodrošinātu pienācīgas administratīvās spējas tiesību aktu izstrādei, īstenošanai un izpildei.

Attiecībā uz **pakalpojumu sniegšanu** valdības rīcības plānā 2021.–2022. gadam ir ietverti galvenie mērķi, rezultātu/iznākuma rādītāji un prioritāri pasākumi labas pārvaldības un digitālās pārkārtošanās politikas jomā, kas paredzēti tam, lai modernizētu valsts pārvaldes pakalpojumus, palielinātu iedzīvotājiem un uzņēmumiem sniegto sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, kā arī paplašinātu un uzlabotu elektroniskos pakalpojumus, kuri tiek sniegti iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Viena no galvenajām valdības prioritātēm ir pārvalde, kas lielākā mērā orientēta uz iedzīvotājiem, un ir izstrādāts kopīgs stratēģisks redzējums par digitalizāciju un e-pārvaldi.

Valdība joprojām ir apņēmības pilna īstenot **publisko finanšu pārvaldības** (PFP) stratēģiju (2013.–2020. g.), kas ir pagarināta līdz 2022. gada beigām. Iestādes ir panākušas zināmu progresu PFP reformu jomā. Finanšu ministrija ir turpinājusi uzlabot vidēja termiņa budžeta veidošanas procesu un pārredzamību un stiprinājusi finanšu pārvaldības un iekšējās kontroles tiesisko regulējumu. Likumdevējs un augstākā revīzijas iestāde nodrošina budžeta procesa pārraudzību. Valdība strādā pie tā, lai panāktu turpmākus uzlabojumus vairākās jomās, tostarp tādās kā pārredzamība, publisko ieguldījumu plānošana un izpilde, grāmatvedības standarti, iekšējā kontrole un revīzija, valsts uzņēmumu pārvaldība, publiskais iepirkums un e-iekirkums, kā arī pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana budžeta veidošanas procesos. Jaunas PFP stratēģijas sagatavošana un īstenošana ir gaidāma pēc nākamā publisko izdevumu un finansiālās atbildības (*PEFA*) novērtējuma.

Attiecībā uz **daudzlīmeņu pārvaldību** jāatzīmē, ka kopš 2012. gada tiek īstenots decentralizācijas process. Paredzams, ka pārskatītais ceļvedis vietējās un reģionālās demokrātijas jomā dos jaunu impulsu šim procesam. Ņemot vērā iepriekš minēto, ar teritoriālās reformas palīdzību vietējām pašvaldībām, kuras sniedz pakalpojumus iedzīvotājiem, jānodrošina ilgtspējīgas finanses. Moldovas Republikas parlaments 1994. gada decembrī pieņēma “Likumu par Gagauzijas īpašo juridisko statusu”, ar ko Gagauzija tika noteikta par Moldovas autonomu teritoriālo vienību.

Civildienesta un cilvēkresursu pārvaldības uzlabošana vēl nav panākusi vēlamo ietekmi, proti, profesionāla un uz nopelniem balstīta civildienesta izveidi, kam par iemeslu ir politiskā

nestabilitāte un politiskās gribas trūkums, kas kavē reformas. Profesionālu civildienesta ierēdņu piesaistīšana un paturēšana darbā ir izaicinājums, kas joprojām ir aktuāls, un tam ir izšķiroša nozīme, lai veidotu administratīvās spējas pildīt valsts funkcijas un sniegt kvalitatīvus pakalpojumus. Moldova strādā pie civildienesta ierēdņu algu reformas nolūkā padarīt civildienestu pievilcīgāku.

Ir izveidotas iestādes un tiesiskais regulējums **politikas izstrādei un koordinēšanai**. Vēl vairāk jāuzlabo politikas veidošanas kvalitāte, kas panākams ar pienācīgu procesu un tiesību aktu īstenošanas palīdzību. Pastiprinātai koordinācijai būtu vairāk jākoncentrējas uz būtisko un mazāk uz formāliem, procesuāliem jautājumiem, un būtu jāpalielina iekļaujošas un uz pierādījumiem balstītas politikas un tiesību aktu izstrādes izmantošana, tai skaitā vairāk jāizmanto sabiedriskās apspriešanās un ministriju apspriedes par tiesību aktu priekšlikumiem.

Lai nodrošinātu saskaņotu **pārskatbildību** un pārvaldību, ir jāatjaunina tiesiskais regulējums un jākoncentrējas uz pienācīgu īstenošanu, paredzot skaidras struktūras uzraudzības iestāžu un subordinēto iestāžu noteikšanai. Valdība atbalsta vadības līmeņa pārskatbildības reformu un pienākumu sistemātisku deleģēšanu. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas joprojām aicina palielināt pārredzamību attiecībā uz lēmumu pieņemšanu parlamentā un citās publiskās iestādēs.

1.3. Tiesiskums

Kopš krāpšanas banku nozarē, kas nāca gaismā 2014. gadā, Moldova ir būtiski pārstrādājusi gan tiesu sistēmu, gan pretkorupcijas sistēmas. Pēdējos gados Moldova ir nostiprinājusi tiesiskumu, tostarp īstenojot policijas reformu un veicot pasākumus tiesu sistēmas reformēšanai. Vēl ir daudz darāmā, lai novērstu personīgas ieinteresētības ietekmi gan politiskajā jomā, gan ekonomikā.

a) Tiesu sistēma

Kopš 2009. gada Moldovā ir veiktas vairākas tiesu sistēmas reformas, kuru mērķis ir stiprināt tiesu iestāžu neatkarību, efektivitāti un lietderību. Tiesu sistēmas reformas ir pašreizējās valdības prioritāte. Moldova nesēn pieņēma visaptverošu stratēģiju tieslietu nozares neatkarības un integritātes nodrošināšanai 2022.–2025. gadā un attiecīgu rīcības plānu. Tiesu iestāžu konstitucionālais un tiesiskais regulējums lielākoties atbilst Eiropas standartiem. Tiesībaizsardzības un tiesu struktūras ir konsolidētas.

Augstākā tiesnešu padome (Augstā tiesu padome) un Prokuroru augstākā padome (Augstā prokuroru padome) ir atbildīgas par tiesu iestāžu pašpārvaldi. Konstitucionālais un tiesiskais regulējums principā garantē tiesu iestāžu neatkarību un objektivitāti. Praksē ir būtiski jāuzlabo tiesu iestāžu integritāte, neatkarība un pārskatbildība.

2022. gada aprīlī stājās spēkā konstitūcijas grozījumi, kas skar tiesu iestāžu darbību. Grozījumi būtiski uzlabo tiesisko regulējumu attiecībā uz tiesu iestāžu un tiesu administrācijas neatkarību, pārskatbildību un efektivitāti saskaņā ar Eiropas Padomes ieteikumiem. Konkrēti, uz grozījumu pamata Augstākās tiesnešu padomes sastāvs tiek saskaņots ar Eiropas standartiem, jo ir izslēgta *ex officio* dalība un pārskatīts Augstākās tiesnešu padomes ierindas locekļu iecelšanas process. Tādējādi tiek stiprināta prezidenta loma tiesnešu iecelšanā, reglamentēta tiesnešu funkcionālā imunitāte konstitucionālajā līmenī un mainīta Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procedūra, lai samazinātu politizācijas risku.

2022. gada martā tika pieņemts likums par tiesnešu un prokuroru padomju kandidātu iepriekšēju pārbaudi. Likumā ir paredzēts, ka Augstākās tiesnešu padomes, Prokuroru augstākās padomes un šo padomju specializēto struktūru nākamo locekļu integritāti novērtē

vērtēšanas komiteja, kuras sastāvā ir trīs valsts un trīs starptautiski locekļi. Mērķis ir palielināt tiesnešu un prokuroru pašpārvaldes struktūru integritāti, kā arī vairot sabiedrības uzticēšanos viņu darbībai un tiesu sistēmai kopumā. Venēcijas komisijas ieteikumi lielākoties tika īstenoti. Plānots, ka vērtēšanas komiteja līdz 2022. gada jūlijam pabeigs pirmo novērtēšanas posmu.

Ir ieviesti tiesnešu un prokuroru ētikas kodeksi, kā arī integrēta lietu pārvaldības sistēma ar lietu automatizētu sadali. Tiesnešu un prokuroru iecelšana joprojām nav pilnībā balstīta uz objektīviem kritērijiem. Ir jānovērš nepamatota iekšēja un ārēja iejaukšanās tiesu iestāžu darbā. Tiesnešu kopsapulce nav aizpildījusi vakances Augstākajā tiesnešu padomē un tās specializētajās struktūrās, kā rezultātā Augstākajā tiesnešu padomē nav vajadzīgā kvoruma jaunu tiesnešu iecelšanai uz diviem gadiem. Šīs iestādes reforma turpinās, un tā ir politiska prioritāte. Tiesnešu skaits uz 100 000 iedzīvotāju (16,4) ir mazāks nekā vidēji Eiropā (21), savukārt prokuroru skaits (24,2) ir divreiz lielāks par vidējo rādītāju Eiropā (12).

Attiecībā uz efektivitāti – nolēmumu pieņemšanas laiks civillietās un komercietās pieauga līdz 171 dienai 2020. gadā salīdzinājumā ar 143 dienām 2018. gadā. Lietu pabeigšanas koeficients samazinājās līdz 97 % (2018. gadā tas bija 107 %). Nolēmumu pieņemšanas laiks vēl aizvien rada lielas bažas. Neizskatīto lietu skaits pirmajā un otrajā instancē sasniedz attiecīgi 22 299 un 3330⁴. Tiesu sistēmai 2020. gada budžetā ir paredzēti 0,40 % no IKP, kas ir mazāk nekā 2018. gadā (0,48 % no IKP). 2020. gadā tiesām tika atvēlēti 21,3 miljoni euro, savukārt prokuratūrai – 17,4 miljoni euro. Budžets nav pietiekams, lai segtu apmācības un investīciju vajadzības, jo 85 % tiek tērēti algām un kompensācijām.

Jāpastiprina prokuratūras pilnīga funkcionālā neatkarība, kā arī Ģenerālprokuratūras efektivitāte. Lēmumi, kas ietekmē Moldovas prokuratūras pārvaldību un vadību, reizēm ir politiski motivēti, piemēram, 2021. gadā īstenotā korupcijas apkarošanas prokurora atcelšana, (pagaidu) aizstāšana un apcietināšana.

b) Cīņa pret korupciju

Korupcijas apkarošana un novēršana ir prioritāte Moldovas valdības reformu programmā. Moldova ir palielinājusi korupcijas apkarošanas iestāžu, tostarp Valsts integritātes iestādes, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas aģentūras un finanšu izmeklēšanas vienības, gada budžetu. Korupcija vēl aizvien ir nopietna problēma, kam jāpievērš pastāvīga uzmanība, jo tā rada ievērojamas izmaksas valsts budžetam, uzņēmumiem un iedzīvotājiem, kavē iekšzemes un ārvalstu ieguldījumus un apdraud tiesiskumu.

Galvenais **politikas dokuments** korupcijas novēršanai un integritātes palielināšanai ir Integritātes un pretkorupcijas valsts stratēģija 2017.–2023. gadam. Stratēģijā ietvertas darbības, kuras attiecas uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanu, trauksmes cēlēju aizsardzību, ētikas un integritātes stiprināšanu publiskajā, privātajā un nevalstiskajā sektorā, kā arī uz publisko iestāžu, politisko partiju finansēšanas un mediju pārredzamības nodrošināšanu.

Moldova ir visu svarīgāko starptautisko korupcijas apkarošanas konvenciju (tostarp Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (*GRECO*) un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas (*UNCAC*)) līgumslēdzēja puse. Ir ieviests un daļēji īstenots visaptverošs **tiesiskais regulējums** gan korupcijas novēršanai, gan apkarošanai, kas lielākoties atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Krimināli sodāma ir visu veidu korupcija, tostarp nelikumīga iedzīvošanās, un likumi reglamentē interešu konfliktus un aizsargā trauksmes cēlētus.

⁴ Kā ziņojusi Eiropas Padomes Tiesu sistēmas efektivitātes komisija.

Ir izveidotas un darbojas specializētas **pretkorupcijas iestādes** – Nacionālais korupcijas apkarošanas centrs (*NAC*), kura autonoma apakšstruktūra ir Noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas aģentūra (*CARA*), kā arī Korupcijas apkarošanas prokuratūra (*APO*) un Valsts integritātes aģentūra (*NIA*). Šīm iestādēm ir visaptverošas pilnvaras, kas atbilst starptautiskajiem standartiem, un tās aizvien lielākā mērā darbojas neatkarīgi, nodrošinot koordināciju starp dažādām aģentūrām un daļēji saņemot vajadzīgos resursus. Ir vajadzīgi papildu centieni, lai precizētu šo iestāžu pilnvaras un palielinātu Nacionālā korupcijas apkarošanas centra un Valsts integritātes aģentūras efektivitāti.

Jāpanāk progress, lai korupcijas lietas nodotu tiesai un efektīvi sauktu pie atbildības par tām. Sīkās korupcijas lietu izmeklēšana joprojām ir Nacionālā korupcijas apkarošanas centra un Korupcijas apkarošanas prokuratūras kompetencē. Tas nozīmē, ka šīm iestādēm nav bijis iespējams koncentrēties uz augsta līmeņa korupcijas lietām. Vēl daudz darāmā, lai efektīvi pārbaudītu aktīvu deklarācijas un gādātu par līdzekļu atgūšanu. Vēl nav izpildīti daži ieteikumi, kurus snieguši starptautiskie un reģionālie korupcijas apkarošanas uzraudzības mehānismi, tostarp Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa (*GRECO*). Attiecībā uz preventīvajiem aspektiem jāatzīmē, ka Valsts integritātes aģentūra ir atbildīga par to aktīvu deklarāciju pārbaudi, kuras iesniegušas publiskus amatus ieņemošas personas, un par tiesiskā regulējuma piemērošanu interešu konfliktu gadījumā. Nacionālais korupcijas apkarošanas centrs kopš 2017. gada pārbauda tiesību aktu projektus korupcijas apkarošanas jomā, un aptuveni 50 % no šā centra izdotajiem ieteikumiem ir pieņemti (lielākoties saistībā ar neskaidrībām vai nepilnībām likumprojektu formulējumos vai administratīvajām procedūrām).

Ir panākts minimāls progress, izmeklējot 2014. gadā notikušo krāpšanu banku nozarē, un attiecībā uz to, lai sauktu pie atbildības vainīgos. Būtu jāpastiprina centieni apkarot krāpšanu banku sektorā, atjauninot noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas stratēģiju un izveidojot jaunu mehānismu līdzekļu atgūšanai.

c) Organizētā noziedzība

Moldova ir parakstījusi un ratificējusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību, kā arī tās protokolus par cilvēku tirdzniecību un migrantu nelikumīgu ieviešanu. Kriminālprocesa kodeksā ir reglamentētas izmeklēšanas un kriminālvajāšanas darbības. Moldova noslēdza darba vienošanos ar Eiropas Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūru (*CEPOL*), operatīvu un stratēģisku nolīgumu ar Eiropas Savienības Aģentūru tiesībaizsardzības sadarbībai (Eiropolu) un saprašanās memorandu ar Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centru (*EMCDDA*). Moldova piedalās Eiropas daudzdisciplīnu platformā pret noziedzības draudiem (*EMPACT*). Moldova ir Interpola dalībvalsts.

Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas tiesību aktos ir daļēji atspoguļoti Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) standarti un attiecīgie starptautiskie tiesību akti, taču daži ieteikumi, kurus sniegusi Īpašā ekspertu komiteja pasākumu novērtēšanai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanai (*MONEYVAL*), vēl aizvien nav ņemti vērā. Visaptverošas sistēmas izveide cīņai pret finanšu noziegumiem un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un šādas sistēmas efektīvas īstenošanas nodrošināšana ir ļoti būtiska, lai novērtu ievērojamos riskus, kurus rada minētās darbības.

Moldova ir nozīmīgs krustpunkts cilvēku un nelegālu preču (tostarp narkotiku un ieroču) kontrabandai uz Eiropas Savienību. Moldova ir gan izcelsmes un tranzīta, gan arī galamērķa valsts cilvēku tirdzniecībā, jo īpaši seksuālas izmantošanas un piespiedu darba nolūkā, tomēr vainīgo notiesāšanas gadījumu skaits ir neliels. Policijas ģenerālinspekcija cīnās pret

organizēto noziedzību, taču nav pieejami notiesāšanas rādītāji organizētās noziedzības jomā. Inspekcijai ir viena centrālā un divas reģionālās struktūrvienības (Valsts izmeklēšanas inspekcijas), kas ir atbildīgas par visu spektru.

Daudzos gadījumos jāpieliek ievērojamas papildu pūles, lai izmeklētu lielāka mēroga organizētās noziedzības tīklus.

1.4. Pamattiesības

a) Starptautiskais regulējums

Moldova ir ratificējusi galvenos starptautiskos instrumentus cilvēktiesību jomā, tostarp Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), Eiropas reģionālo vai minoritāšu valodu hartu, Eiropas Konvenciju par bērnu tiesību piemērošanu un Eiropas Cilvēktiesību konvenciju (lai gan tā nav ratificējusi 12. papildprotokolu). Valsts ir ratificējusi ANO Konvenciju par bērna tiesībām un divus fakultatīvos protokolus, taču nav ratificējusi nedz trešo fakultatīvo protokolu (par paziņojumu sniegšanas procedūru), nedz ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām fakultatīvo protokolu.

b) Tiesiskā un institucionālā struktūra

Ir ieviests tiesiskais un institucionālais regulējums, kas reglamentē pamattiesības, un tiesību akti kopumā atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem. To iestāžu spējas, kuras atbild par cilvēktiesību aizsardzību un īstenošanu, kā arī par esošo stratēģiju un rīcības plānu īstenošanu, vēl aizvien ir ierobežotas un kavē cilvēktiesību efektīvas ievērošanas nodrošināšanu. Konkrēti, Valsts padomei, kuras uzdevums ir novērst diskrimināciju un nodrošināt līdztiesību, ievērojami trūkst darbinieku.

Moldova pieņēma jaunu cilvēktiesību un demokrātijas stratēģiju 2021.–2024. gadam. Galvenās prioritātes ir dzimumu līdztiesība/sieviešu tiesības, cilvēktiesību ievērošana krimināltiesību sistēmā, vēlēšanu procesu integritātes garantēšana, atbalsts neatkarīgiem medijiem, piekļuve informācijai un cīņa pret dezinformāciju.

Valsts preventīvajā mehānismā darbojas septiņi locekļi, tostarp ombuds, bērnu lietu ombuds un piecas personas, ko izvirzījusi pilsoniskā sabiedrība. Ombuda iestāde – Tautas aizstāvis – ir izraudzīta par valsts cilvēktiesību iestādi, un Valsts cilvēktiesību aizsardzības iestāžu globālā alianse piešķirusi tai “A” statusu, jo minētā iestāde lielā mērā atbilst Parīzes principiem. Būtu jāstiprina minētās iestādes finansiālā un funkcionālā neatkarība un jāprecizē loma, kuru tā ieņem Moldovas padomē spīdzināšanas novēršanai.

c) Galvenie pamattiesību jautājumi

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir pieņēmusi 18 spriedumus pret valsti, kuriem līdz to izpildes brīdim piemēro pastiprinātas uzraudzības procedūru. Minētie spriedumi cita starpā attiecas uz sliktu izturēšanos no valsts amatpersonu puses, tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem, iestāžu nespēju nodrošināt aizsardzību pret vardarbību ģimenē un diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ.

Ir daudz darāmā attiecībā uz **tiesībām uz taisnīgu tiesu un pienācīgu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu par sliktas izturēšanās gadījumiem**. Personām, kurām atņemta brīvība, jau no aizturēšanas paša sākuma nav pieejamas visas pamata tiesiskās aizsardzības garantijas. Nepienācīga izmeklēšana par iespējamiem sliktas izturēšanās gadījumiem ir iemesls, kādēļ rodas nesodāmības sajūta. Apstākļi **apcietinājuma un pirmstiesas apcietinājuma** vietās joprojām nesasniedz starptautiskos standartus, jo īpaši tādēļ, ka cietumi ir pārpildīti un trūkst

efektīvas medicīniskās aprūpes vai tādēļ, ka kā disciplinārsods tiek izmantota ilgstoša ieslodzīšana vieninieku kamerās.

Tiesību akti par piekļuvi informācijai un **vārda brīvību** lielā mērā atbilst starptautiskajiem standartiem, taču jādara vairāk, lai nodrošinātu tiesību aktu pilnīgu īstenošanu. **Mediji** parasti var brīvi ziņot. Lai garantētu mediju plurālismu, jāvērsas pret mediju īpašumtiesību **koncentrāciju** un mediju nepārredzamu finansējumu. Vajadzīgi arī turpmāki centieni, lai nodrošinātu piekļuvi sabiedrībai svarīgai informācijai, gādātu par žurnālistu neatkarību un mediju satura kvalitāti (arī attiecībā uz dezinformāciju) un lai vērstos pret aizvien biežākajiem vārdiskiem uzbrukumiem žurnālistiem un viņu iebiedēšanu un aizskaršanu.

Konstitūcijā ir nostiprināts vienlīdzīgas attieksmes princips. Kriminālkodeksā ir garantēta aizsardzība pret **diskrimināciju un naida noziegumiem**. Līdztiesības padomei nav atbilstīgu pilnvaru saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem līdztiesības jomā. Parlaments 2022. gada aprīlī pieņēma grozījumus Kriminālkodeksā un Administratīvo pārkāpumu kodeksā, lai tādējādi pastiprinātu valsts reakciju uz naida noziegumiem. Nesen tika pieņemti ilgstoši izskatīšanā esošie tiesību akti par naida noziegumiem, kā rezultātā ir paplašināts aizsargājamo iemeslu tvērums un tādējādi pastiprināts tiesiskais regulējums nolūkā saukt pie atbildības un sodīt par aizspriedumos motivētiem noziegumiem. Ir daudz darāmā, lai apkarotu naida runu un diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimstiskās identitātes dēļ, kā arī **ar dzimumu saistītu vardarbību**.

Attiecībā uz **sieviešu līdztiesību** darba tirgū jāatzīmē, ka tiesiskais regulējums vairs neaizliedz piekļuvi noteiktām profesijām, taču sievietes joprojām saskaras ar *de facto* šķēršļiem un diskrimināciju vecuma dēļ. Moldovā vēl aizvien pastāv vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība, proti, 2019. gadā sievietes kopumā pelnīja vidēji par 14,1 % mazāk nekā vīrieši (tas atbilst vidējam rādītājam Eiropas Savienībā), un 39,6 % no 2021. gadā ievēlētajiem parlamenta deputātiem ir sievietes (tas pārsniedz ES vidējo rādītāju). Jāpieliek lielākas pūles, lai aizsargātu lesbiešu, geju, biseksuālu, transpersonu, interseksuālu un kvīru (**LGBTIQ**) tiesības. Likumā ir aizliegta diskriminācija nodarbinātības jomā seksuālās orientācijas dēļ, taču diskriminācija sabiedrībā vēl aizvien turpinās. Pēdējos gados ir ievērojami pavirzīties uz priekšu **bērnu** aprūpes deinstitucionalizācijas process. Ir daudz darāmā attiecībā uz bērnu mirstību, bērnu darbu (tostarp saikni ar cilvēku tirdzniecību un seksuālu izmantošanu) un romu bērnu un vecāku pamesto bērnu īpašo situāciju. Bažas rada to zīdaiņu un bērnu ar invaliditāti skaits, kuri dzīvo aprūpes iestādēs.

2. EKONOMISKIE KRITĒRIJI

Šis novērtējums ir veikts, pamatojoties uz Kopenhāgenas kritērijiem, kuri attiecas uz dzīvotspējīgu tirgus ekonomiku, kā arī spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā.

2.1. Dzīvotspējīga tirgus ekonomika

Moldovas ekonomika ir neliela un atvērta, kuras iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju pirktspējas paritātes (PPP) izteiksmē 2020. gadā bija 30 % no ES vidējā rādītāja (salīdzinājumā ar 25 % 2013. gadā). Kopumā Moldova ir guvusi pietiekamus sasniegumus visumā stabilas makroekonomikas politikas īstenošanā. Tomēr politiskās gribas trūkums un biežās valdību maiņas dažkārt ir padarījuši reformu īstenošanu nevienmērīgu un aizkavējusi pāreju uz konkurētspējīgu tirgus ekonomiku.

Pēdējo desmit gadu laikā Moldova ir spējusi panākt ekonomikas izaugsmi vidēji par aptuveni 4,5 % gadā un tikt galā ar vairākām ekonomikas krīzēm, tostarp ar pandēmiju. Publiskās

finanses ir bijušas stabilas – ar zemu deficīta līmeni, kas 2013.–2020. gadā sasniedza vidēji 1,5 % no IKP, un ar ilgtspējīgu parāda līmeni (aptuveni 32 % no IKP 2021. gadā; attiecībā uz lielāko parāda daļu starptautiskās finanšu iestādes ir piešķirušas izdevīgus nosacījumus). Tas atspoguļo Moldovas centienus pastiprināt fiskālās politikas konsolidāciju un uzlabot publisko finanšu pārvaldību, kas tiek veicināts ar 2013.–2020. gada PFP stratēģijas palīdzību.

Pirms globālā inflācijas spiediena, kuru vēl vairāk pastiprināja Krievijas agresijas karš pret kaimiņos esošo Ukrainu, Moldovas Valsts banka visumā sekmīgi saglabāja inflāciju mērķdiapazonā, kas noteikts 5 % apmērā (+/- 1,5 procentpunkti), savukārt ar uzraudzītā mainīgā valūtas kursa režīmu tika atbalstīta stabila nacionālā valūta. Strauji augošo enerģijas un pārtikas cenu apstākļos viens no galvenajiem izaicinājumiem Moldovas makroekonomikas stabilitātei nākotnē – papildus mājokļu izmaksām un lielajam kara bēgļu pieplūdumam – ir pieaugoša inflācija, kas līdz 2022. gada pirmā ceturkšņa beigām sasniedza 22 %. Attiecībā uz ārējiem faktoriem jāatzīmē, ka nelīdzsvarotība bijusi samērā liela – tekošā konta deficīts pēdējos desmit gados bija vidēji 7,3 % no IKP, kam par iemeslu galvenokārt bija ievērojamais tirdzniecības deficīts. Šo deficītu ir veicinājis spēcīgs iekšzemes pieprasījums, ko sekmēja lieli emigrantu naudas pārvedumi, nelabvēlīgi tirdzniecības nosacījumi un salīdzinoši vāja eksporta bāze. Tomēr Moldova, pateicoties ievērojamam starptautisko partneru atbalstam, spēja ievērojami palielināt ārvalstu valūtas rezerves. Moldova tradicionāli ir arī ļoti atkarīga no emigrantu naudas pārvedumiem, un pašreizējais karš pret Ukrainu negatīvi ietekmē pārvedumus no Krievijas un Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS).

Pašreizējā valdība no līdzšinējiem varas pārstāvjiem ir pārmantojusi nastu, ko raksturo korupcija, savtīgas intereses un vājas par tiesiskumu atbildīgās iestādes un kas kavē ieguldījumus un ražīguma pieaugumu un joprojām kaitē uzņēmējdarbības videi. Tāpēc valdība ir sākusi tiesu sistēmas reformu un veic būtiskus pasākumus, lai apkarotu korupciju, savukārt patlaban īstenoto regulatīvo reformu mērķis ir samazināt birokrātiju.

Moldovas valsts uzņēmumu (VU) sektors vēl aizvien ir liels (to veido aptuveni 900 uzņēmumi), un tam joprojām ir vajadzīgs valdības atbalsts. Valsts ietekmei vēl arvien ir būtiska nozīme galvenajās ekonomikas nozarēs, tostarp telekomunikāciju, enerģētikas un transporta jomā. Valsts uzņēmumiem kopumā pieder aktīvi, kuru vērtība ir aptuveni 26 % no IKP, un tajos ir nodarbināti aptuveni 6 % no aktīvā darbaspēka. Šo sektoru joprojām negatīvi ietekmē pienācīgas korporatīvās pārvaldības prakses trūkums, neefektivitāte un vāja uzraudzība. Tas vēl vairāk kaitē privātā sektora ieguldījumiem un visas ekonomikas konkurētspējai un rada fiskālos riskus. Ir vajadzīgas turpmākas reformas, jo īpaši tādas, kas attiecas uz labāku korporatīvo pārvaldību, reorganizāciju, privatizāciju un dzīvotnespējīgu uzņēmumu likvidāciju; šādas reformas ir valdības prioritāšu sarakstā. Turklāt neoficiālās ekonomikas sektors vēl aizvien ir salīdzinoši liels – tiek lēsts, ka 2020. gadā tas sasniedza 27 % no IKP. Neoficiālās ekonomikas augstā līmeņa iemesls daļēji ir smagais regulatīvais slogs, un tas rada ne tikai ievērojamus budžeta ieņēmumu zaudējumus, bet arī zemāku ražīgumu.

Moldovas finanšu nozarē ir veiktas būtiskas reformas, jo īpaši pēc liela mēroga krāpšanas banku nozarē 2014. gadā, kuras apmērs sasniedza 12 % no IKP. Kopš tā laika svarīgākās sistēmiskās bankas ir pārstrukturētas, un lielākā daļa akciju ir pārdotas pārredzamām starptautiskiem akcionāriem. Šķiet, ka banku sektors patlaban ir ļoti kapitalizēts, jo visas bankas atbilst kapitāla pietiekamības rādītājam, un pēdējos gados ir ievērojami samazinājies ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars. Pateicoties sekmīgām banku nozares reformām, nesen ir uzlabojusies piekļuve finansējumam, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) gadījumā. Tomēr finanšu starpniecības apmērs vēl aizvien ir neliels, un privātajam sektoram izsniegto aizdevumu īpatsvars 2017.–2021. gadā bija vidēji 20 % no IKP. Turklāt vispārējais

progress, kas panākts nozagto līdzekļu atgūšanā un tiesvedībā saistībā ar 2014. gadā notikušo krāpšanu banku nozarē, ir bijis lēns un nepārredzams.

Darba tirgū pastāv būtiski strukturāli trūkumi, par ko liecina ļoti zemais nodarbinātības līmenis – aptuveni 49 % 2020. gadā. Daļēji tas izskaidrojams ar ievērojamo neoficiālās nodarbinātības īpatsvaru, jo īpaši lauksaimniecības nozarē un būvniecībā. Pastāv arī neatbilstība starp prasmēm un darba prasībām. Kaut arī augstskolu absolventu bezdarba līmenis vidēji joprojām ir zemāks par bezdarba līmeni to personu vidū, kuras pabeigušas tikai vidējo izglītību, tomēr dažiem augstskolu absolventiem vēl aizvien ir grūtības atrast darbu, kas atbilst viņu kvalifikācijai. Ierobežots finansējums negatīvi ietekmē nodarbinātības dienestus un darba tirgus programmas, savukārt labas kvalitātes darbvietu izveidi kavē nepietiekami privātie un ārvalstu ieguldījumi nozarēs ar augstāku pievienoto vērtību.

2.2. Spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Eiropas Savienībā

Moldovā ir zems prasmju līmenis un vāja prasmju atbilstība darba tirgus vajadzībām, kam par iemeslu ir zemais izglītības līmenis un ievērojamā kvalificēto darba ņēmēju emigrācija. Kaut arī ieguldījumi izglītībā 2019.–2022. gadā ir bijuši salīdzinoši lieli (5,7 % no IKP), taču saskaņā ar *PISA* apsekojumu rezultātiem Moldovas sasniegumi ir zemāki par ESAO vidējiem rādītājiem – Moldova ieņem 51. vietu 78 valstu vidū. Tomēr Moldova uzrāda salīdzinoši labākus rezultātus nekā citas reģiona valstis, un gadu laikā ir panākts progress. Profesionālā apmācība ir uzlabojusies, un patlaban tiek ieviests jauns duālās izglītības veids, lai mazinātu plaisu starp izglītības iestādēm un privāto sektoru.

Fiziskā infrastruktūra Moldovā vēl aizvien ir salīdzinoši nepietiekami attīstīta, neraugoties uz to, ka starptautiskie partneri ir snieguši ievērojamu atbalstu un valdība veikusi būtiskus ieguldījumus (kaut arī no zema sākotnējā līmeņa). Pēdējos gados ir paātrinājusies bruto pamatkapitāla veidošana, kas 2020. gadā sasniedza aptuveni 25 % no IKP. Vienlaikus kopējais ĀTI apjoms ir zems (aptuveni 25 % no IKP), kas liecina par trūkumiem uzņēmējdarbības vidē un joprojām pastāvošām problēmām saistībā ar korupciju un īpašumtiesībām. Enerģētikas nozari negatīvi ietekmē ievērojami strukturālie trūkumi, kas tika izgaismoti pēc gāzes krīzes, kura sākās 2021. gada oktobrī. Moldova ir pilnībā atkarīga no Krievijas gāzes piegādēm, un valsts teritorijā nav gāzes uzglabāšanas iespēju, kā rezultātā Moldova ir ārkārtīgi neaizsargāta attiecībā pret piegādātāju. Elektroenerģijas tirgu skar līdzīgas problēmas, energoresursi ir diversificēti tikai nelielā apmērā un infrastruktūra ir nepietiekami attīstīta. Tāpēc viena no galvenajām prioritātēm nākotnē ir enerģētikas jomas uzņēmumu nodalīšana, un šajā nolūkā Moldova cieši sadarbojas ar Eiropas Savienību.

Moldovas ekonomika ir ne pārāk diversificēta un vēl aizvien ļoti atkarīga no lauksaimniecības nozares, kā rezultātā ekonomikas ražīgums ir mazāks, un tā ir īpaši neaizsargāta klimata apstākļu ziņā. Lauksaimniecība veido aptuveni 12 % no Moldovas oficiālā IKP (saskaņā ar 2021. gada datiem), un neformālās pašnodrošinājuma lauksaimniecības apmērs sasniedz vēl aptuveni 11 % no IKP. Ražošanas nozare joprojām ir salīdzinoši vāja – tās īpatsvars IKP saruka no 15,4 % 2016. gadā līdz 12,4 % 2021. gadā. Savukārt IT nozarē ir konstatējama ievērojama izaugsme (it īpaši kopš pandēmijas sākuma), kaut arī no zema sākotnējā līmeņa; to atspoguļo šīs nozares aizvien lielākais ieguldījums IKP pieaugumā. Moldovas tiesību aktu saskaņotības līmenis ar ES tiesisko regulējumu elektronisko sakaru jomā ir ierobežots.

Moldovas ekonomika ir cieši integrēta ES ekonomikā. Kopš *DCFTA* stāšanās spēkā ir vēl pastiprinājušās ekonomiskās saiknes starp abām pusēm. Eiropas Savienība ir Moldovas lielākā tirdzniecības partnere – uz to attiecas aptuveni 66 % no Moldovas kopējā eksporta apjoma (tas krietni pārsniedz atbilstošo rādītāju citās reģiona valstīs) un aptuveni 45 % no

Moldovas kopējā importa apjoma 2021. gadā. Pārtika, lauksaimniecības produkti un citas izejvielas veido gandrīz pusi no Moldovas eksporta, kas liecina par valsts vājo eksporta struktūru un nepieciešamību pakāpties augšup globālajās vērtības ķēdēs. Moldova kopš 2001. gada ir PTO dalībvalsts, un tā lielā mērā īsteno atvērtu tirdzniecības politiku.

3. SPĒJA UZŅEMTIES DALĪBAS PIENĀKUMUS

Moldovas spēja uzņemties dalības pienākumus tika izvērtēta, pamatojoties uz šādiem rādītājiem:

- saistības, kas noteiktas saskaņā ar asociācijas nolīgumu, ieskaitot padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības zonu (AN/DCFTA), un to īstenošana;
- tā *acquis* pieņemšanas, īstenošanas un izpildes līmenis, kas nav ietverts AN/DCFTA.

ES un Moldovas asociācijas nolīgums, ieskaitot padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības zonu (AN/DCFTA), ir viens no jaunās paaudzes vērienīgiem asociācijas nolīgumiem, kurus Eiropas Savienība noslēgusi ar partnervalstīm. Nolīgumā ir ietverta ievērojama daļa no ES *acquis* kopā ar detalizētu īstenošanas grafiku (3–7 gadu laikposmā), un tas tuvina valsti Eiropas Savienībai tiesiskā regulējuma saskaņotības ziņā.

Kopš AN/DCFTA provizoriskās stāšanās spēkā 2014. gadā ES dalībvalstis ar Asociācijas padomes un Asociācijas komitejas starpniecību ir cieši iesaistītas tā īstenošanā. Izskatīšanai Asociācijas padomē tiek pieņemtas kopējās nostājas, savukārt izskatīšanai Asociācijas komitejā tiek panākta vienošanās par detalizētu darba kārtību ar norādēm. Stratēģiskās norādes tiek sniegtas Asociācijas padomes sanāksmēs, kas notiek visaugstākajā politiskajā līmenī. Turklāt ES un Moldovas Parlamentārās asociācijas komitejas ietvaros Eiropas Parlaments un Moldovas parlaments iesaistās nolīguma īstenošanā. Diskusiju pamatā ir atsauksmes, ko pilsoniskā sabiedrība sniegusi ar ES un Moldovas pilsoniskās sabiedrības platformas starpniecību un kas tiek pienācīgi ņemtas vērā.

Institucionālā struktūra ietver Asociācijas komiteju un Asociācijas komiteju tās tirdzniecības komitejas sastāvā, īpašas apakškomitejas, kā arī apakškomitejas, kas atbild par konkrētām kopām; tādējādi tiek aptvertas gandrīz visas ES *acquis* sadaļas, kas ļauj pastāvīgi un rūpīgi analizēt abpusējās attiecības sasniegto progresu. ES un Moldova ir cieši sadarbojušās, lai apzinātu galvenās politikas jomas, noteiktu reformu un likumdošanas progresa mērķus un novērtētu sasniegumus šajās jomās. Regulāri atjauninātajās asociācijas programmās ir izklāstīti ES un Moldovas sadarbības īstermiņa un vidēja termiņa politikas mērķi.

Tas, kā Moldova īsteno ES *acquis*, ir dokumentēts ES “Asociācijas īstenošanas ziņojumos”⁵, kas tiek regulāri publicēti kopš 2017. gada. Visu ES *acquis* sadaļu pilnīga izvērtēšana tiks veikta vēlākā posmā.

Pēc pārskatītās paplašināšanās metodikas⁶ pieņemšanas un ES paplašināšanās politikas vajadzībām ES *acquis* ir strukturēts sešās tematiskās kopās. ES *acquis* šajās kopās lielā mērā ir ietverts asociācijas nolīgumā/DCFTA, un Moldova ir pakāpeniski tam tuvinājusies. Moldova ir guvusi pietiekamus sasniegumus īstenošanā, tomēr progress ir nevienmērīgs un bieži ir konstatēta kavēšanās asociācijas nolīgumā/DCFTA noteikto vērienīgo termiņu ievērošanā. Līdz brīdim, kamēr nav pilnībā izvērtētas visas sadaļas, turpmākajā analizē ir

⁵ SWD(2021) 295 final.

⁶ COM(2020) 57 final.

sniegti piemēri sadaļām tajās kopās, kurās Moldova guvusi īpaši labus rezultātus, un izceltas jomas, kurās tuvināšanās ES *acquis* ir bijusi ierobežota.

Pamatjautājumu kopā ir ietvertas *acquis* sadaļas šādās jomās: *tiesu sistēma un pamattiesības, tiesiskums, brīvība un drošība, publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole*. Šī kopa jau ir novērtēta politisko un ekonomisko kritēriju iedaļās.

Šajā kopā ir jomas, kurās tuvināšanās ES *acquis* joprojām ir ierobežota, piemēram, šādas: *tiesu sistēma un pamattiesības, tiesiskums, brīvība un drošība*.

Kopā “Iekšējais tirgus” ir ietvertas *acquis* sadaļas šādās jomās: *preču brīva aprīte, darba ņēmēju pārvietošanās brīvība, tiesības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība, kapitāla brīva aprīte, uzņēmējdarbības tiesības, intelektuālā īpašuma tiesības, konkurences politika, finanšu pakalpojumi un patērētāju un veselības aizsardzība*. Moldova ir guvusi īpaši labus rezultātus *preču brīvas aprītes* jomā, kur tā ir pielikusi ievērojamas pūles, lai saskaņotu tiesību aktus ar ES standartiem un atceltu tehniskos šķēršļus tirdzniecībai.

Šajā kopā ir arī citas jomas, kurās tuvināšanās ES *acquis* joprojām ir ierobežota, piemēram, *konkurences politikas* joma. AA/DCFTA ir izvirzīti vērienīgi mērķi valsts atbalsta un konkurences jomā. Moldovas tiesību akti konkurences un valsts atbalsta jomā lielā mērā balstās uz ES *acquis* pretmonopola un uzņēmumu apvienošanās jomā. Vēl vairāk jāstiprina efektīvi tirgus uzraudzības, pārraudzības un izpildes panākšanas mehānismi.

Kopā “Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme” ir ietvertas *acquis* sadaļas šādās jomās: *informācijas sabiedrība un mediji, nodokļi, ekonomikas un monetārā politika, sociālā politika un nodarbinātība, uzņēmējdarbības un rūpniecības politika, zinātne un pētniecība, izglītība un kultūra un muitas savienība*. Moldova ir sasniegusi īpaši labus rezultātus *muitas* jomā, pieņemot jaunus tiesību aktus, kuru mērķis ir apkarot kontrabandu un izvairīšanos no importa nodokļu maksāšanas un pastiprināt izmeklēšanas muitas jomā, un Moldova ar Eiropas Savienību ir vienojusies par atzīto uzņēmēju programmu savstarpēju atzīšanu. Jaunais Muitas kodekss, kas stāsies spēkā 2023. gadā, ar dažiem izņēmumiem ir saskaņots ar Savienības Muitas kodeksu. Moldovas asociēšana programmā “Apvārsnis Eiropa” ir sekmīgs instruments, lai valsti integrētu ES praksē *pētniecības un inovācijas* jomā.

Šajā kopā ir arī citas jomas, kurās tuvināšanās ES *acquis* joprojām ir ierobežota, piemēram, *sociālā politika un nodarbinātība*.

Kopā “Zaļā programma un ilgtspējīga savienojamība” ir ietvertas *acquis* sadaļas šādās jomās: *transporta politika, enerģētika, Eiropas komunikāciju tīkli un vide un klimata pārmaiņas*. Moldova ir guvusi īpaši labus rezultātus *TEN-T tīklu* jomā. TEN-T tīkls 2019. gadā tika paplašināts, aptverot arī Moldovu un apzinot 17 prioritāros projektus ar ieguldījumiem 917 miljonu euro apmērā. Vairāk nekā 62 % no prioritārajiem kilometriem dzelzceļa un autoceļu savienojumos ir pabeigti vai tiek patlaban īstenoti. Ar 2013. gadā parakstīto Kopējās aviācijas telpas nolīgumu tiek integrēti Moldovas un ES aviācijas tirgi, vienlaikus paredzot pakāpenisku saskaņošanu ar attiecīgo ES *acquis*.

Kaut arī *vides un klimata politikas* jomā ir veikts zināms sagatavošanas darbs, tomēr jāpieliek ievērojamas pūles (apvienojumā ar politisku un finansiālu atbalstu), lai saskaņotu Moldovas tiesību aktus ar ES *acquis*. Saistībā ar Eiropas zaļā kursa⁷ mērķiem būs vajadzīgas jēgpilnas reformas. Ir citas jomas, kurās tuvināšanās ES *acquis* joprojām ir ierobežota, piemēram, *enerģētika*. Moldovas dalība Enerģētikas kopienā atvieglo enerģētikas tirgū vajadzīgo

⁷ COM(2019) 640 final.

reformu pieņemšanu; elektroenerģijas un gāzes pārvades sistēmu operatoru nodalīšana un sertificēšana ir galvenās prioritātes šajā sakarā. 2021. gadā sāktais stratēģiskais augsta līmeņa dialogs ar Moldovu par enerģētiku ir palīdzējis paātrināt Moldovas enerģētikas tīkla pārveidi un nodrošināt īstermiņa piegādes drošību, dažādojot enerģijas avotus saskaņā ar plānu *REPowerEU*. Dialogs piedāvā platformu, lai uzlabotu ES *acquis* īstenošanu virzībā uz zaļo pārkārtošanos un klimatneitralitāti. Tas arī ļauj ņemt vērā nesenāku ES *acquis*, kas nav iekļauts asociācijas nolīgumā, kā arī pārvaldības un finanšu aspektus, kuri vajadzīgi tā īstenošanai.

Kopā “**Resursi, lauksaimniecība un kohēzija**” ir ietvertas *acquis* sadaļas šādās jomās: *lauksaimniecība un lauku attīstība, pārtikas nekaitīgums, veterinārā un fītosanitārā politika, zivsaimniecība, reģionālā politika un strukturālo instrumentu koordinēšana, finanšu un budžeta noteikumi*. Moldova ir sasniegusi īpaši labus rezultātus *lauksaimniecības un lauku attīstības* jomā, kur tā ir īstenojusi būtisku ES *acquis* daļu tādās jomās kā kvalitātes politika, bioloģiskā lauksaimniecība, tirdzniecības standarti, produkti, augļi un dārzeņi, dzīvnieku izcelsmes produktu tirdzniecības standarti. Valsts ir sākusi īstenot dažus svarīgākos *reģionālās politikas* mehānismus.

Tuvināšanās *acquis* jomā, kas aptver *pārtikas nekaitīgumu, veterināro un fītosanitāro politiku*, ir ierobežota.

Kopā “**Ārējās attiecības**” ir ietvertas šādas jomas: *ārējās attiecības, kā arī ārpolitika, drošības un aizsardzības politika*. Attiecībā uz **ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām** jāatzīmē, ka rādītājs, kas raksturo līmeni, kādā Moldova pievienojas ES vārdā sniegtajām Augstā pārstāvja deklarācijām un Padomes lēmumiem, 2021. gadā bija 62 % (2020. gadā: 68 %; 2019. gadā: 80 %; 2018. gadā: 72 %; 2017. gadā: 69 %). 2022. gada martā tika sākts augsta līmeņa politiskais un drošības dialogs ar Moldovu, lai papildinātu regulārās viedokļu apmaiņas Asociācijas padomē un vēl vairāk veicinātu pakāpenisku konverģenci ārlietu un drošības jautājumos. Moldova sniedz ieguldījumu **kopējās drošības un aizsardzības politikas** misijās, proti, kopš 2020. gada septembra uz ES militāro apmācības misiju Mali ir norīkots viens militārā personāla pārstāvis. Pastāv iespējas vēl vairāk uzlabot sadarbību kopējās drošības un aizsardzības politikas jomā un palielināt Moldovas konverģenci ar kopējo ārpolitiku un drošības politiku, tostarp attiecībā uz visām ES nostājām.

4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Moldova ir parlamentāra demokrātija, kas nesen ir uzsākusi īstenot pārlicinošu reformu programmu, neraugoties uz vairākām ārējām krīzēm. Demokrātijas parlamentāro raksturu apstiprināja nesenās, uz konkurenci balstītās parlamenta un prezidenta vēlēšanas. Valsts tiesiskais un konstitucionālais regulējums lielā mērā atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Ir izveidots modernas valsts pārvaldes satvars, tostarp politikas izstrādes un koordinācijas mehānismi, un valdība ir panākusi progresu publisko finanšu pārvaldības jomā. Jānodrošina pienācīgas institucionālās un publiskās administratīvās spējas politikas izstrādei, tiesību aktu izpildei un politikas īstenošanai. Pēc krāpšanas banku nozarē, kas nāca gaismā 2014. gadā, Moldova ir būtiski pārstrādājusi tiesu sistēmu un pretkorupcijas sistēmas. Tiesu sistēmas jomā valsts spēra izlēmīgus soļus (tostarp īstenoja konstitucionālās reformas), lai uzlabotu tiesu iestāžu darbību; joprojām ir vajadzīgi uzlabojumi attiecībā uz šo iestāžu pārredzamību, integritāti un pārskatatbildību. Arī attiecībā uz korupcijas apkarošanu, kas joprojām rada nopietnas bažas, jāatzīmē, ka ir izveidotas specializētas iestādes korupcijas

apkarošanai, un ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai korupcijas lietas nodotu izskatīšanai tiesās un efektīvi sauktu pie atbildības vainīgos. Pamattiesību un vārda brīvības regulējums kopumā atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Neraugoties uz Moldovas mediju koncentrāciju un nepārredzamo finansējumu, valsts ir panākusi būtisku progresu mediju brīvības jomā. Jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu piekļuvi sabiedrībai svarīgai informācijai un gādātu par žurnālistu neatkarību. Kopumā attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** jāatzīmē, ka Moldovai ir stabils pamats, lai panāktu to iestāžu stabilitāti, kuras garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un minoritāšu tiesību ievērošanu un aizsardzību.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** jāatzīmē, ka Moldova ir īstenojusi pietiekami stabilu makroekonomikas politiku, ievērojami stiprinājusi finanšu sektora stabilitāti un uzlabojusi uzņēmējdarbības vidi. Moldovai jānovērš neefektivitāte, lai piesaistītu lielākus ārvalstu privātos ieguldījumus un palielinātu publiskās un privātās investīcijas stratēģiskajā infrastruktūrā, izglītībā un inovācijā. Svarīgas jomas Moldovas tirgus ekonomikas darbības uzlabošanai cita starpā ir arī korupcijas samazināšana un tiesu sistēmas reformu turpināšana, īpašumtiesību īstenošana, dinamiskākas uzņēmējdarbības vides turpmāka attīstīšana, kā arī labāka korporatīvā reforma, kas vērsta uz valsts uzņēmumu sektora pārvaldību ar mērķi samazināt šā sektora lielumu. Tāpat ir jāuzlabo energoapgādes drošība, lai samazinātu ekonomikas un sabiedrības energointensitāti. Turklāt valsts spēja izturēt konkurences spiedienu Eiropas Savienībā būs atkarīga no stabilāka un daudzveidīgāka darba tirgus un no darbaspēka emigrācijas samazināšanas, lai tādējādi uzlabotu Moldovas izaugsmes potenciālu un ārējo konkurētspēju.

Attiecībā uz **spēju izpildīt dalības pienākumus** jāatzīmē, ka Moldova kopš 2016. gada ir strādājusi pie tā, lai īstenotu ES un Moldovas asociācijas nolīgumu, ieskaitot padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības zonu (*AN/DCFTA*). Šie nolīgumi jau aptver ievērojamu daļu no ES *acquis*, un Moldova ir pakāpeniski sākusi saskaņošanas procesu daudzu sadaļu ietvaros un guvusi apmierinošus rezultātus īstenošanā; dažos sektoros šis process ir pavisam uz priekšu vairāk nekā citos. Kopumā Moldova ir izveidojusi stabilu pamatu turpmākai saskaņošanai.

Moldova ir Eiropas valsts, kas ir apņēmusies ievērot un veicināt vērtības, uz kurām balstās Eiropas Savienība. Tāpēc Komisija iesaka Padomei, ka būtu **jādod iespēja** Moldovai **kļūt par** Eiropas Savienības **dalībvalsti**.

Komisija iesaka piešķirt Moldovai **kandidātvalsts statusu** saprotot, ka tiks veikti šādi pasākumi:

- pabeigti būtiskie posmi nesēn sāktajā visaptverošajā tiesu sistēmas reformā visās tiesu un prokuratūras iestādēs, lai nodrošinātu to neatkarību, integritāti, efektivitāti, pārskatatbildību un pārredzamību, tostarp lietderīgi izmantojot līdzekļu pārbaudes sistēmu un nodrošinot efektīvu demokrātisko pārraudzību; jo īpaši – aizpildītas visas atlikušās vakances Augstākajā tiesnešu padomē un tās specializētajās struktūrās;
- visās šajās jomās novērsti EDSO/*ODIHR* un Eiropas Padomes/Venēcijas komisijas konstatētie trūkumi;

- izpildīta apņemšanās apkarot korupciju visos līmeņos, veicot izlēmīgus pasākumus, lai panāktu proaktīvu un efektīvu izmeklēšanu un gūtu ticamus rezultātus kriminālvajāšanas un notiesāšanas jomā; būtiski palielināts apmērs, kādā tiek ņemti vērā Nacionālā korupcijas apkarošanas centra sniegtie ieteikumi;
- izpildītas saistības attiecībā uz “deoligarhizāciju” (oligarhu varas izbeigšanu), novēršot savtīgo interešu pārmērīgo ietekmi uz ekonomisko, politisko un sabiedrisko dzīvi;
- stiprināta cīņa pret organizēto noziedzību, pamatojoties uz sīki izstrādātiem draudu novērtējumiem, panākot ciešāku sadarbību ar reģionālajiem partneriem, Eiropas Savienību un starptautiskajiem partneriem un nodrošinot tiesībaizsardzības iestāžu labāku koordināciju; jo īpaši – pieņemta tiesību aktu pakotne par līdzekļu atgūšanu un ieviests visaptverošs regulējums cīņai pret finanšu noziegumiem un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, nodrošinot to, ka tiesību akti, ar kuriem novērš nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, atbilst Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) standartiem;
- vairotas spējas īstenot reformas un sniegt kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, tostarp paātrinot valsts pārvaldes reformas īstenošanu; novērtēta un atjaunināta valsts pārvaldes reformas stratēģija;
- pabeigta publisko finanšu pārvaldības reforma, tostarp uzlabots publiskais iepirkums visos valdības līmeņos;
- pastiprināta pilsoniskās sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanas procesos visos līmeņos;
- uzlabota cilvēktiesību aizsardzība, jo īpaši attiecībā uz neaizsargātām sabiedrības grupām, un arī turpmāk ievērotas saistības veicināt dzimumu līdztiesību un apkarot vardarbību pret sievietēm.

Komisija uzraudzīs Moldovas progresu šo pasākumu izpildē un līdz 2022. gada beigām iesniegs – kopā ar **detalizētu** valsts **novērtējumu** – ziņojumu par to.

Pievienšanās process arī turpmāk būs balstīts uz **noteiktajiem kritērijiem un nosacījumiem**. Tas ļauj jebkurai valstij šajā procesā virzīties uz priekšu, pamatojoties uz pašas nopelniem, kā arī nozīmē to, ka virzību uz ES var pavērst pretējā virzienā, ja vairs netiek izpildīti pamatnosacījumi.